

Educational Administration: Theory and Practice
Spring 2006, Issue 46, pp.277-310
Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi
Bahar 2006, Sayı 46, ss; 277-310

Okul Deneyimi I Dersinde İşbirliği Sürecinin Değerlendirilmesi (Kırşehir Eğitim Fakültesi Örneği)

Rüştü YEŞİL
Nihat ÇALIŞKAN

Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi

Okul deneyimi I dersinin amacı, öğretmen yetiştirme sürecinin başında öğretmen adaylarına, öğretmenlik mesleğini tanıtmaktır. Bu süreçte öğretmen adayları ve uygulama öğretim elemanı ile uygulama okulu yönetici, öğretmen ve öğrencileri, işbirliği yapmak zorundadır. Ders sürecinin başarısı, bu kişilerin sorumluluklarını yerine getirmesine bağlıdır. Bu çalışma, işbirliği içerisinde olması gereken kişilere göre öğretmen adaylarının beklentilerini ve beklentilerinin karşılanma düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Çalışma ile ilgili veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formunun, birinci sınıf öğrencilerine uygulanması ile elde edilmiştir. Anket formu, beklentileri ve karşılanma düzeylerini belirlemek için sürecin başında ve sonunda olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Verilerin çözüm ve yorumlanmasında aritmetik ortalama, t testi ve pearson's r değerlerinden yararlanılmıştır.

Çalışma sonunda, öğretmen adaylarının uygulama öğretim elemanı ve öğretmeni, uygulama okulu yöneticisi ve öğrencileri ile diğer öğretmen adaylarından beklentilerinin yüksek olmasına karşılık, bu beklentilerinin karşılanma düzeylerinin anlamlı bir farkla düşük olduğu belirlenmiştir. Bu anlamlı fark, işbirliği içerisinde olması gereken kişilerin karşılıklı görev ve sorumluluklar hakkındaki bilgi yetersizliklerinden ve etkin bir denetleme mekanizmasının kurulamamasından kaynaklanabilir. Öğretmen adaylarının en çok yardım beklediği kişiler uygulama öğretim elemanları iken, beklentilerinin en düşük olduğu kişiler uygulama okulu öğrencileridir. Öğretmen adaylarının beklentileri en çok kendi arkadaşları tarafından, en az da uygulama okulu öğretmenleri tarafından karşılanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının işbirliği içerisinde olması gereken kişilere göre beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Deneyimi, hizmet öncesi öğretmen eğitimi.

Eğitim fakülteleri, öğrencileri öğretmenlik mesleğine hazırlama görevini üstlenmiş kurumlardır. Öğrencilere, öğretmenlik mesleği için gerekli bilgi, tutum ve davranışlar kazandırarak meslek hayatına hazırlamaya çalışır. Eğitim fakülteleri, ortaöğretim kurumlarından öğrenci olarak aldığı bireyleri, ilk ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen olarak yetiştirir. Bu kurumların işlevini sağlıklı olarak yerine getirebilmesi, eğitim sürecinin, öğretmen yetiştirme amacına hizmet edebilirlik düzeyine bağlıdır. Öğretmen yetiştirme sürecinin önemli bir unsuru hiç şüphesiz, öğretim programıdır.

Eğitim fakültelerinin programı üzerinde son kapsamlı çalışma, 1994-1997 yılları arasında yürütülen YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde yapılmıştır. Bu proje sonunda, önceleri farklı yapı ve içeriğe sahip olan eğitim fakülteleri programları 1998-1999 öğretim yılından itibaren standart bir yapıya kavuşturulmuştur (YÖK, 1998:4).

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de öğretmenlik eğitiminin bilgi kazandırma ve uygulama olmak üzere iki temel yönü vardır ve bunlardan birinin diğerine tercih edilmesi mümkün değildir (Kıncal, 1998:24; Aykaç, 2004:40-41). Çakmak (2000:190)’a göre öğretmen adaylarının öğretim tutum ve davranışlarında rahat olmaları, eğitim aldıkları okullarda edindikleri teorik bilgiye ek olarak, sınıflarda kazanacakları deneyim ile doğru orantılıdır. Öğretmen yetiştirme programlarında teori ile uygulama arasında bir dengenin sağlanmalıdır. Bu nedenle eğitim fakültelerinde, öğretmen yetiştirme işlevini yerine getirmeye dönük iki yönlü bir program uygulanmaktadır. Uygulanan programın birinci yönünü, eğitim fakültelerinin kendi imkanları çerçevesinde verilen teorik ve uygulamalı dersler oluşturmaktadır. Diğer yönünde ise, öğretmenlik mesleğinin gerçek ortamı olan ilk ve ortaöğretim okullarında ve onların imkanlarından da yararlanarak yürütülen dersler bulunmaktadır. Eğitim fakültelerinde verilen bu dersler kapsamında öğrenciler alan bilgisi, genel kültür, teorik ve uygulamalı mesleki bilgi ve beceriler kazanmaktadır. İkinci yönü ile ilgili dersler kapsamında ise ilk ve ortaöğretim kurumlarında yürütülen mesleki uygulamalara yer verilmiştir.

Mesleki uygulamaların uygulama okullarında yapılmasının ardında, “Uygulama ancak gerçek ortamda yapıldığında öğretmen adaylarına verimli deneyimler kazandırabilir. Öğretmenlik uygulamasının gerçek ortamı ise okullardır” (YÖK/Dünya Bankası, 1998:1; Buyurgan, 2001:37) düşüncesi yatmaktadır.

Genel olarak incelendiğinde eğitim fakültelerinde uygulanan yeni programda dikkati çeken en önemli özelliklerden biri, önceki programlara göre uygulamaya daha geniş yer verilmesidir (Akyüz, 1997:330-333; MEB, 2002: 9; YÖK/Dünya Bankası, 1998:1; Dönmez, 2001:20; Sağlam ve Sağlam, 2004:19; Aykaç, 2004:38). Bu yeni yaklaşımın temelinde, daha önceki programlarda yer alan öğretmenlik formasyonuna ilişkin derslerin, eğitim bilimleri alanındaki bazı teorik derslerden oluşmuş olması yatmaktadır. Ayrıca öğrencilere, öğretmenliğin gerektirdiği uygulamaya dönük bilgi, beceri ve bakış açılarını kazandırmaktan uzak olduğu düşüncesi vardır (YÖK 1998: 4).

Yeni programda, her bir öğretim dersine dönük yapılan uygulamaların yanı sıra, uygulama okullarında yürütülen derslere de daha geniş yer verilmiştir. Bu dersler, eğitim fakültesi programının 2. yarıyıl dersleri içerisinde yer alan Okul Deneyimi I, 7. yarıyıldaki yer alan Okul Deneyimi II ve 8. yarıyıldaki yer alan Öğretmenlik Uygulaması dersleridir (YÖK, 1998:20; Kırşehir Eğitim Fakültesi, 2001:46).

Mevcut programı önceki programlardan ayıran bir başka özellik de, bu derslerden biri olan Okul Deneyimi I dersinin, öğretmen yetiştirme sürecinin hemen hemen başına (2. yarıyıla) yerleştirilmiş olmasıdır. Bu durum, daha önce uygulanmayan bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Okul Deneyimi I dersi aracılığıyla öğrencilere, dört yıllık eğitim süreci sonunda varacakları nokta, sürecin başında gösterilmektedir. Böylelikle öğrencilerin, geri kalan eğitim yaşamlarına daha bilinçli yaklaşımları, eksik ve yanlışlıklarını gidermede daha bilinçli davranışları amaçlanmaktadır (YÖK/Dünya Bankası, 1998:33; Gürbüzürk, 2000:169). Çünkü Okul Deneyimi I dersi, öğretmen adaylarının gelecekteki meslekleri ile ilgili gerçekçi bilgi ve deneyimi yaparak, yaşayarak ve gözleyerek öğrenme imkanı elde ettikleri bir derstir (Buyurgan, 2001:37; Türnüklü, Köroğlu, Ceylan ve Yavuz, 2004:22). Bir bakıma öğrenciler, hedeften haberdar edilmektedir. Bundan dolayı Okul Deneyimi I dersi, neye aday olduklarını, karşılaştıkları zorlukları, gereksinimlerini somut bir şekilde anlamaları ve kendilerini daha sonraki öğrenim hayatları boyunca bilinçli bir şekilde yönlendirebilmeleri açısından öğretmen adaylarına sunulan önemli bir fırsattır.

Okul Deneyimi I dersinden öğretmen adaylarının en iyi şekilde yararlanabilmesi, ders içeriğinin ve öğretim sürecinin, dersin amaçlarına hizmet edebilecek şekilde yapılandırılmasına bağlıdır. Gürbüzürk (2000:172), ders sürecinin uygun yapılandırılmaması nedeniyle Okul Deneyimi I dersinin, amaçlarına ulaşamadığını belirtmektedir. Benzer bir

sonuca Tutkun (2000:178) da ulaşmıştır. Ona göre öğretim sürecinin kurumlar ve kişiler arasında eşgüdümün sağlanmasına elverişsiz, yetki karmaşası olacak şekilde yapılandırılmış olması, verimliliğin önündeki önemli engellerdendir. Ayrıca Gürşimşek, Durukafa, Günay, Kocabaş, Kavcar ve Boyacı (2000:186), içerikle ilgili, öğretmen adaylarına sınıf yönetimi, ders planları hazırlama, iletişim becerileri, alan bilgisi ve öğretim sürecini düzenleme yeterliklerinin kazandırılmasına yönelik etkinliklerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Okul Deneyimi I dersinin amacı, öğretmen adaylarının (YÖK/Dünya Bankası, 1998:33);

- Okulun örgütsel yapısını, işleyişini ve öğretmenliği sistemli bir yaklaşımla tanımış olma,
- Okulun yönetimi ve okuldaki işler ile okulda bulunan kaynaklara ilişkin bilgi sahibi olma,
- Sınıf ortamındaki ve okuldaki diğer etkinlikleri gözlem yoluyla tanıma şeklinde ifade edilmiştir.

Bu amaçları gerçekleştirmek üzere Okul Deneyimi I dersi YÖK-Kur tanımında “Bu derste öğretmen adaylarının mümkün olduğu kadar erken bir aşamada, bir uygulama öğretmeni nezaretinde okulu, öğrencileri ve öğretmenlik mesleğini çeşitli yönlerden tanıması amaçlanmaktadır. Bu ders kapsamında yer alması önerilen başlıca etkinlikler şunlardır: okul örgütü ve yönetimi, okuldaki günlük işler, zümre etkinlikleri, bir öğrencinin okuldaki günlük yaşantısı, okul-aile işbirliği, ana ve yan branşlarla ilgili derslerin gözlenmesi, okul ve sorunları, araç-gereç, yazılı kaynaklar ve öğretmenlik mesleğinin çeşitli yönleri” (YÖK, 1998:27; Kırşehir Eğitim Fakültesi, 2001:52) şeklinde yer almıştır. Bu içerik çerçevesinde ders sürecinde; dönem planı, öğretmenin okuldaki bir günü, öğrencinin okuldaki bir günü, bir öğrencinin incelenmesi, öğretim yöntemleri, yan branşta öğretim yöntemleri, derslerin gözlenmesi, yan branşta derslerin gözlenmesi, soru sormayı gözleme, okulda araç-gereç ve kaynaklar, okul müdürü ve okul kuralları, okul ve toplum, mikroöğretim teknikleri ve okul deneyimi çalışmalarının değerlendirilmesi (YÖK/Dünya Bankası, 1998:33-34) adları altında 15 etkinliğe yer verilmiştir.

Okul Deneyimi I dersi, ağırlıklı olarak gözlem yönteminin kullanıldığı bir nitelik gösterir. Eğitim fakültesinden uygulamaya katılan aday öğretmenlerin görevi, ders süresince okul ve sınıf ortamını bir bütün olarak izleme, inceleme ve değerlendirme etkinlikleri yapmaktır.

Okul Deneyimi I dersinin amacı, içeriği, yapısı ve takip edilen öğretim yöntemi göz önüne alındığında şu söylenebilir: Ders sürecine dahil olan kurumlar ve kişiler arasında etkin bir işbirliğinin sağlanması, dersin amaçlarına ulaşabilmesi açısından bir zorunluluktur. Bu çerçevede, programda yer alan etkinliklerin verimli bir şekilde yapılabilmesi için eğitim fakültelerinden sürece dahil olan öğretmen adayları ve uygulama öğretim elemanları ile uygulama okulu yöneticileri, öğretmenleri ve öğrencileri arasında etkin bir işbirliği sağlanmalıdır. Nitekim 1994-1997 yılları arasında hazırlanıp 1998-1999 öğretim yılında uygulamaya konulan YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesinin temel amaçlarından biri de bu işbirliğini sağlamaktır. Fakülte-uygulama okulu işbirliğinin esaslarını düzenlemek üzere bir de kılavuz kitapçık hazırlanmıştır (YÖK/Dünya Bankası, 1998). Kitapçıkta bu işbirliğinin amacı, birey ya da kurumlara düşen görev ve sorumluluklar oldukça ayrıntılı olarak ifade edilmiştir.

Okul Deneyimi I dersi üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında, bu süreçte işbirliğinin önemi üzerine özel vurguların yapıldığı görülmektedir. Örneğin Gürşimşek ve arkadaşları (2000:179)'na göre fakülte-okul işbirliği, çok sayıda bileşeni olan bir sistemdir. Programın başarısı, uygulamadan sorumlu olan tarafların ortak bilgi paylaşımı, yakın bir işbirliği ve güçlü bir eşgüdüm içinde bulunmalarına bağlıdır. Çakmak (2000:190), yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmaları incelediği çalışmasında, aday öğretmenlerle deneyimli öğretmenler arasında kurulacak işbirliğinin, öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini artırmak için bir gereklilik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uslu (2001:35)'ya göre ders sürecinde etkisi bulunan kişilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmemeleri, işbirliğinin sağlanmaması nedeniyle Okul Deneyimi dersleri amaçlarına ulaşamamaktadır. Bunların dışında Türnüklü ve arkadaşları (2004:23), Sağlam ve Sağlam (2004:20), Tuzcu (2002:25-26), Dönmez (2001:21) de işbirliğinin, Okul Deneyimi derslerinin verimliliği üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle Okul Deneyimi I dersi aracılığıyla öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğini gerçek ortamında tanımaları için bu kişilerin, dersin amaçları doğrultusunda etkin bir işbirliğini gerçekleştirmeleri gerekir.

Okul Deneyimi I dersi sürecinde öncelikle öğretmen adaylarının kendi aralarında yardımlaşmaları, birbirlerine destek olmaları ve her birinin bu dersten en iyi şekilde yararlanabilmek için amaçlar doğrultusunda çaba harcaması gerekir. Bunun dışında uygulama öğretim elemanları, uygulama okulları ile işbirliğini sağlamak ve öğretmen adaylarına danışmanlık yapmakla görevlidirler. Ayrıca, öğretmen adaylarının karşılaştıkları sorunları aşmada yardımcı olma, gözlem ödevlerini değerlendirme ve onları yönlendirme gibi, uygulama öğretim elemanlarının sorumlulukları da

bulunmaktadır. Uygulama okulu yöneticileri ders süresince öğretmen adaylarının sağlıklı ve verimli bir gözlem yapabilmeleri için gerekli imkanları hazırlamak, okul içi etkinlikleri planlamak ve yürütmek, okul idaresinin yapı ve işleyişi ile ilgili olarak onları bilgilendirmek ve karşılaştıkları sorunları aşmalarına yardımcı olmakla görevlidir. Okul Deneyimi I dersinin önemli bir parçası olan uygulama öğretmenlerinin bu süreçteki görevi ise; öğretmen adaylarına örnek olmak, mesleki özellikler ve gerekliliklerle ilgili onları bilgilendirmek ve verimli bir gözlem yapabilmeleri için gerekli sınıf içi imkanları hazırlamaktır (YÖK/Dünya Bankası, 1998:8-11). Bu ders sürecinin diğer bir ögesi olan uygulama okulu öğrencilerinin, öğretmen adaylarında bazı konularda yardımcı olmaları, sürecin başarıyla sonuçlanmasına önemli katkılar sağlar. Bu yardımlar; okul ve öğretmenleri, derslerinin niteliği, okuldan ve öğretmenlerden beklentileri, karşılaştıkları sorunlarla ilgili konularda öğretmen adaylarına bilgi vermeleri, kendi öğretmenleri gibi onlara saygı duymaları ve onlardan yararlanmaya çalışmaları, iletişim ve etkileşime açık olmaları şeklinde olabilir.

Fakülte programında yer alan Okul Deneyimi I, II ve Öğretmenlik Uygulaması dersleri ile ilgili bir çok araştırma yapılmıştır (Türnüklü ve arkadaşları, 2004; Sağlam ve Sağlam, 2004; Tuzcu, 2002; Dönmez, 2001; Gürbüz Türk, 2000; Tutkun, 2000; Gürşimşek ve arkadaşları, 2000). Bu çalışmalar incelendiğinde genel olarak kurumlar arası eşgüdüm sorunları, programın yapısı, bu derslerin öğrenci açısından önemi, hedeflerin gerçekleşme düzeyi, öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlar üzerine eğilindiği görülmektedir. Bu çalışmalar içerisinde, Okul Deneyimi I dersi çerçevesinde işbirliği içerisinde olması gereken kişilerin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme düzeylerine dönük bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buna karşılık Gürbüz Türk (2000:173), farklı eğitim fakültelerinde yürütülen Okul Deneyimi I dersi çalışmalarının niteliği ile ilgili yeni araştırmalar yapılarak programın işlerlik yönüyle ilgili, ülke genelindeki görünümün ortaya konulması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Gürşimşek ve arkadaşları (2000:187), fakülte-okul işbirliği sürecinin değerlendirilmesine dönük çalışmalara kesintisiz olarak devam edilmesini önermektedir. Bunların dışında Milli Eğitimi Geliştirme Projesi sonunda yayınlanan “Fakülte-Okul İşbirliği” isimli kılavuz kitapçıkta da, projenin uygulanabilme düzeyinin sürekli olarak değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (YÖK/Dünya Bankası, 1998:2). Bu araştırma, Okul Deneyimi I dersi öğretim sürecinin başarıyla sonuçlanması açısından bir gereklilik olan fakülte-okul işbirliğinin sağlanabilme düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma ile elde edilen bulguların ve yapılan

yorumların, fakülte-okul işbirliğinin sağlanmasında işbirliği içerisinde olması gereken kişilerin, üzerlerine düşen görevleri yerine getirme düzeylerinin değerlendirilmesi konusuna ışık tutacağı ve bazı ipuçları sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın genel amacı, kaliteli öğretmen yetiştirme hedefi doğrultusunda ve Okul Deneyimi I dersi sürecinde sağlanan fakülte-uygulama okulu işbirliğinin niteliğini değerlendirmede kullanılabilecek veriler elde etmektir. Bu araştırmayla, Okul Deneyimi I dersinden öğretmen adaylarının daha etkin yararlanabilmesi için gerekli olan işbirliğini sağlamada, ilgili kişilerden kaynaklanan aksaklıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. İşbirliği içerisinde olması gereken bireylerin yanlış ya da eksik tutum ve davranışları belirlenerek gerekli önlemleri ortaya koymak, bu çalışmanın özel amacını oluşturmaktadır.

Bu araştırmada; “Okul Deneyimi I dersi sürecinde işbirliği içerisinde olması gereken kişilerin görevleri ve bu görevleri yerine getirme yeterlikleri ile ilgili olarak, sürecin merkezinde yer alan öğretmen adayları ne düşünülmektedirler?” sorusunun cevabı aranmaktadır.

Çalışmanın alt problemleri ise şu şekilde sıralanabilir:

1. Öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersinden en iyi şekilde yararlanabilmesi için işbirliği yapması gereken kişilerden beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeyleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının ilgili kişilere göre beklentileri ile karşılanma düzeyleri arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
3. Öğretmen adaylarına göre, Okul Deneyimi I dersi sürecinde görevli kişilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirme düzeyleri arasındaki yeterlilik sıralaması nasıldır?
4. Beklenti ve karşılanma düzeyleri açısından işbirliği içinde olması gereken kişilerin tutum ve davranışları arasında bir ilişki var mıdır? Bu ilişki, işbirliği yapması gereken kişilerin tutum ve davranışlarını etkilemekte midir?

Yöntem

Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Eğitim fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin, öğretmen adayı olarak katıldıkları Okul Deneyimi I dersinde işbirliği yapması gereken uygulama öğretim elemanı, öğretmen adayı, uygulama okulu yönetici, öğretmen ve öğrencilerinden beklentileri ve bu beklentilerinin karşılanma düzeyi ile bunlar arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini, 2003-2004 öğretim yılında Kırşehir Eğitim Fakültesinde öğrenim gören ve Okul Deneyimi I dersini alan 896 1. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 362'si Sınıf Öğretmenliği, 202'si Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 205'i Fen Bilgisi Öğretmenliği, 126'sı Türkçe Öğretmenliği programları olmak üzere fakültede öğrencisi bulunan dört farklı programda öğrenim görmektedir.

Araştırmanın örneklemini, Kırşehir Eğitim Fakültesi'nin farklı programlarının 1. sınıflarında öğrenim gören 448 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubu, çalışma evreninin %50'sini oluşturmaktadır. Örneklem, fakültede öğrencisi bulunan ve farklı programlarda öğrenim gören öğrencilerin, genel içerisindeki oranı dikkate alınarak "oranlı küme örnekleme" yoluyla belirlenmiştir.

Verilerin toplanması bölümünde belirtildiği gibi anket formu, sürecin başında ve sonunda olmak üzere iki kez uygulanmıştır. I. ve II. uygulamada örneklem sayısı ile bölüm ve şubelere göre öğrenci oranı sabit tutulmuştur. Ancak uygulamanın güvenilirliğini artırmak için formlara isim yazdırılmadığından dolayı görüşleri alınan öğrencilerin her iki uygulamada da birebir aynı olması tam olarak sağlanamamıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi I Dersinden Beklentilerini Belirleme Anketi" ile elde edilmiştir. Aynı anket formu, okul deneyimi I dersi sürecinin başında beklentileri, süreç sonunda ise beklentilerin karşılanma düzeyini belirlemek amacıyla iki farklı şekilde yapılandırılmıştır.

Anket hazırlanmadan önce çalışma evreninin %5'ini, örneklemin ise %10'unu oluşturacak şekilde farklı programlarda öğrenim gören 45 öğrenciye açık uçlu olarak "Okul Deneyimi I dersinin sizin açınızdan daha yararlı olması için neler bekliyorsunuz?" sorusu yöneltilmiş ve yazılı olarak istek ve beklentilerini yazmaları istenmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak

beklentiler uygulama öğretim elemanı, uygulama okulu yöneticisi, öğretmeni ve öğrencileri ile öğretmen adayı arkadaşlarından beklentileri olmak üzere gruplandırılmıştır. Belirlenen öğretmen adayı beklentileri gruplara göre dereceli anket sorusu formatına dönüştürülmüştür. Derecelmeler, “tamamen istiyorum”, “istiyorum”, “kısmen istiyorum”, “pek istemiyorum” ve “hiç istemiyorum” seçeneklerinden oluşmuştur.

Taslak niteliğinde hazırlanan anket formunun güvenilirliğini test etmek üzere bu anket öncelikle farklı programlarda öğrenim gören 90 öğrenciye uygulanmıştır. Ön uygulama sırasında öğrencilerden, dikkatlerini çeken ifade bozukluklarını belirtmeleri ve kendilerince düzeltmeleri istenmiştir. Ön uygulama sonunda Cronbach alpha katsayısı hesaplanarak anketin güvenilirlik testi yapılmış ve güvenilirliği düşük sorular ($\alpha < 0,30$) formdan çıkarılmıştır. Anket formuna, aynı fakültede görev yapan uzmanların görüşleri de alınarak son hali verilmiştir.

Son haliyle anket formu, 9’u uygulama öğretim elemanından, 6’sı öğretmen adaylarından, 9’u uygulama okulu yöneticisinden, 9’u uygulama öğretmeninden ve 6’sı uygulama okulu öğrencilerinden beklentileri belirlemeye dönük 39 dereceli ve 1 (bir) açık uçlu soru olmak üzere toplam 40 sorudan oluşmuştur. Anket formunun güvenilirlik katsayısı yukarıda belirtilen grup boyutlarına göre belirlenmiştir. Beklenti düzeyleri ile ilgili olarak anket formunun uygulama öğretim elemanı boyutu için 0.7982, öğretmen adayları boyutu için 0.7315, uygulama öğretmeni boyutu için 0.7278, yönetici boyutu için 0.7812 ve uygulama okulu öğrencisi boyutu için 0.7027 olarak belirlenmiştir.

Beklentilerin karşılanma düzeyini belirlemeye dönük olarak kullanılan anket formu da ilk formun içerdiği aynı sorulardan oluşmaktadır. Yalnızca cevap seçenekleri “tamamen karşılandı”, “karşılandı”, “kısmen karşılandı”, “karşılanmadı” ve hiç karşılanmadı” şeklinde değiştirilmiştir. Soru kökleri de bu cevap seçeneklerini gerektirecek şekilde düzenlenmiştir. Bu formun güvenilirlik katsayısı da (Cronbach alpha) yine boyutlara göre; uygulama öğretim elemanı boyutu için 0.8994, öğretmen adayları boyutu için 0.8166, uygulama öğretmeni boyutu için 0.8636, yönetici boyutu için 0.9064 ve uygulama okulu öğrencisi için 0.8128 olarak belirlenmiştir.

Anket formu, örneklem kısmında belirtilen öğretmen adaylarına, fakültede derslere giren öğretim elemanlarından yardım alınarak birer ders saati içerisinde iki ayrı zamanda uygulanmıştır. Birinci uygulama, dönemin başında ve beklentileri almak üzere yapılmıştır. İkinci uygulama ise dönemin sonunda ve beklentilerin karşılanma düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Öğrencilere iki farklı zamanda uygulanan anket formlarındaki

tek fark, her bir soruya ilişkin soru kökünün ve seçeneklerin amaca göre değiştirilmiş olmasıdır.

Gelişigüzel ya da çok eksik doldurulan formlar iptal edilmiştir. Böylelikle, beklentileri belirlemek üzere yapılan I. uygulama için 406, beklentilerin karşılanma düzeylerini belirlemek için yapılan II. uygulama için ise 412 anket formu esas alınmıştır. Bu çerçevede elde edilen veriler, “SPSS 10.0 for Windows” istatistik programına araştırmacılar tarafından yüklenmiştir. Daha sonra da, araştırmanın alt problemleri kısmında belirtilen sorulara cevap bulmak üzere veriler üzerinde gerekli istatistik testler yapılmıştır. Çözüm ve yorumlamalar yapmak için verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alınmış, üzerinde “t-testi” ve “korelasyon testi” uygulanmıştır.

Alt problemlerde yer alan öğrencilerin ders süresince işbirliği içerisinde olması gereken kişilerden beklentilerini ve karşılanma düzeylerini belirlemek üzere aritmetik ortalama, aralarındaki farkın anlamlılığını belirlemek üzere t-testi yapılmış; işbirliği içinde olan öğeler arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Pearson’s r değerinden, gözlemci düşüncelerinin yayılışını görmek üzere standart sapmalardan (Ss) yararlanılmıştır. Testlerde $p < 0.5$ düzeyi anlamlılık düzeyi olarak yeterli kabul edilmiştir. Testler sonunda elde edilen bulgular, yorumlanmak üzere “Bulgular” bölümündeki tablolara aktarılmıştır. Gereksiz tekrardan kaçınmak amacıyla bulgulara dönük yorumlar, “Sonuç ve Tartışma” bölümünde yapılmıştır. Ayrıca, sonuçları tartışma ve öneri geliştirme aşamasında, öğretmen adaylarının, anket formunda yer alan açık uçlu soruya verdikleri cevaplardan da yararlanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma sonunda elde edilen bulgular tablolar yardımı ile verilmiş ve önemli görülen noktalar vurgulanmıştır.

Öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinden beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeyi

Öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinden Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olarak beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

TABLO 1

Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmenlerinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılama Düzeyleri

Değişkenler	Karşılaştırma Grubu	\bar{X}	Ss	t	p
Güler yüzle davranmalarını ve güven verici sıcak bir ilişki kurmaya çalışmalarını	Beklenen	4.88	.37	20.409	.000
	Karşılana	3.82	.98		
Bana bir öğretmen gibi davranmalarını, kişiliğime ve düşüncelerime saygı duymalarını	Beklenen	4.72	.52	14.896	.000
	Karşılana	3.96	.89		
Öğretmenlik mesleğini tanımam için yardımcı olmaya istekli olmalarını	Beklenen	4.80	.46	22.629	.000
	Karşılana	3.55	1.01		
Mesleki olarak karşılaşılan sorunlarla ilgili bilgiler vermede istekli olmalarını	Beklenen	4.65	.63	20.114	.000
	Karşılana	3.37	1.12		
Gözlem ödevlerimi hazırlarken yardımcı olmalarını	Beklenen	4.47	.74	32.655	.000
	Karşılana	2.23	1.17		
Farklı ortamlarda (tenefüste, okul bahçesinde, sınıfta vb.) kendilerini gözleme fırsatını vermelerini	Beklenen	4.13	.98	7.683	.000
	Karşılana	3.52	1.27		
Düştüğüm her türlü hatada demokratik yollarla uyarmalarını	Beklenen	4.55	.73	20.323	.000
	Karşılana	3.04	1.31		
Öğrencilerle ve okul idaresiyle ilişkiler konusunda bilgilendirmelerini	Beklenen	4.59	.66	17.387	.000
	Karşılana	3.36	1.26		
Davranışları ile bana iyi bir örnek oluşturmalarını	Beklenen	4.69	.56	19.418	.000
	Karşılana	3.56	1.04		
Genel Ortalama	Beklenen	4.61	.37	28.883	.000
	Karşılana	3.38	.78		

N_{beklenti} : 406; Sd :816

$N_{\text{karşılana}}$: 412

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersi ile ilgili uygulama öğretmenlerinden beklentileri \bar{X} =4.13 ile 4.88; beklentilerin karşılama düzeyleri ise \bar{X} =2.23 ile 3.96 arasında

değişmektedir. Her bir beklenti ile karşılanma düzeyi arasında anlamlı düzeyde fark bulunmaktadır ($p < .05$). Uygulama öğretmenlerinin süreç içindeki tutum ve davranışları öğretmen adaylarının beklentilerini karşılamaktan anlamlı ölçüde uzaktır. Ayrıca yine tabloda, beklentilere dönük standart sapmaların (Ss) tamamının, karşılanma düzeyine ilişkin görüşlerdeki sapmalara göre düşük olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının, uygulama okulu öğrencilerinden beklentileri ve beklentilerin karşılanma düzeyi

Okul deneyimi I dersinden en iyi şekilde yararlanabilmek için öğretmen adaylarının, uygulama okulu öğrencilerinden beklentileri ve karşılanma düzeyine ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

TABLO 2

Öğretmen Adaylarının Uygulama Okulu Öğrencilerinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanma Düzeyleri

Değişkenler	Karşılaştırma Grubu	\bar{X}	Ss	t	p
Kendi öğretmenleriymiş gibi saygı duymalarını	Beklenen	4.58	.68	8.805	.000
	Karşılanan	4.08	.92		
Derslerle ilgili sorular sorarak bizlerden yararlanmaya çalışmalarını	Beklenen	3.94	1.01	7.583	.000
	Karşılanan	3.35	1.22		
Bizlerle iyi ilişkiler kurmaya açık davranarak onları tanımamıza yardımcı olmalarını	Beklenen	4.43	.74	8.672	.000
	Karşılanan	3.90	.97		
Okul ve öğretmenlerle ilgili konularda bize tanıtıcı bilgi vermelerini	Beklenen	4.12	.97	11.229	.000
	Karşılanan	3.28	1.15		
Derslere istekle girip çıkmalarını ve öğrenmeye meraklı olmalarını	Beklenen	4.70	.58	19.677	.000
	Karşılanan	3.59	.99		
Öğrenme etkinliklerine aktif olarak katılmalarını	Beklenen	4.69	.58	16.774	.000
	Karşılanan	3.75	.96		
Genel Ortalama	Beklenen	4.41	.49	16.900	.000
	Karşılanan	3.66	.75		

$N_{\text{beklenti}}: 406; Sd: 816$

$N_{\text{karşılanan}}: 412$

Tablo 2’de görüldüğü gibi Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olarak öğretmen adaylarının, uygulama okulu öğrencilerinden beklentileri $\bar{X} = 3.94$ ile 4.70; beklentilerin karşılanma düzeyleri ise $\bar{X} = 3.28$ ile 4.08 arasında değişmektedir. Her bir beklenti ile karşılanma düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < .05$). Öğrencilerin ders sürecindeki tutum ve davranışları, öğretmen adaylarının beklentilerini karşılamaktan anlamlı ölçüde uzaktır. Ayrıca her bir beklenti için belirlenen standart sapmanın, her birinin karşılanma düzeyine ilişkin öğretmen adayı görüşlerindeki sapsmalara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının diğer öğretmen adaylarından beklentileri ve beklentilerin karşılanma düzeyi

Okul Deneyimi I dersinden en iyi şekilde yararlanabilmek için öğretmen adaylarının, diğer öğretmen adayı arkadaşlarından beklentileri ve beklentilerin karşılanma düzeyine ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

TABLO 3

Öğretmen Adaylarının Diğer Öğretmen Adayı Arkadaşlarından Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanma Düzeyleri

Değişkenler	Karşılaştırma Grubu	\bar{X}	Ss		t
Gözlem ödevlerini hazırlarken yardımlaşmayı	Beklenen	4.50	.78	9.773	.000
	Karşılanan	3.82	1.14		
Öğretmen davranışları konusunda tartışmalar yapmayı	Beklenen	4.28	2.32	4.244	.000
	Karşılanan	3.75	1.05		
Öğrenci davranışları konusunda tartışmalar yapmayı	Beklenen	4.20	.91	4.862	.000
	Karşılanan	3.88	.97		
İfade ve davranışlarımızda birbirimize karşı saygı duymayı	Beklenen	4.85	.37	10.975	.000
	Karşılanan	4.37	.81		
Okul deneyiminden en iyi şekilde yararlanmaya istekli olmalarını	Beklenen	4.67	.56	12.404	.000
	Karşılanan	4.00	.93		
Davranış ve sözleriyle öğrencilere iyi örnek olmaya çalışmalarını	Beklenen	4.78	.49	10.032	.000
	Karşılanan	4.32	.79		
Genel Ortalama	Beklenen	4.55	.56	11.878	.000
	Karşılanan	4.02	.69		

$N_{\text{beklenti}}: 406; \quad Sd: 816$
 $N_{\text{karşılanan}}: 412$

Tablo 3'te öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olarak diğer öğretmen adayı arkadaşlarından beklentilerinin $\bar{X} = 4.20$ ile 4.85; beklentilerin karşılanma düzeylerinin ise $\bar{X} = 3.75$ ile 4.37 arasında değiştiği görülmektedir. Her bir beklenti ile karşılanma düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < .05$). Öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersindeki tutum ve davranışları, kendi arkadaşlarının beklentilerini karşılamaktan anlamlı düzeyde uzaktır. Ayrıca, “öğretmen davranışları konusunda tartışmalar yapma” maddesi dışındaki her bir beklentinin standart sapması, her birinin karşılanma düzeyine ilişkin görüşlerdeki sapmaya göre daha düşüktür.

Öğretmen adaylarının uygulama öğretim elemanlarından beklentileri ve beklentilerin karşılanma düzeyi

Okul Deneyimi I dersinden en iyi şekilde yararlanabilmek için öğretmen adaylarının, uygulama öğretim elemanlarından beklentileri ve beklentilerin karşılanma düzeyine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olarak öğretmen adaylarının, uygulama öğretim elemanlarından beklentileri $\bar{X} = 4.46$ ile 4.92; beklentilerin karşılanma düzeyleri ise $\bar{X} = 3.02$ ile 4.09 arasında değişmektedir. Her bir beklenti ile karşılanma düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < .05$). Uygulama öğretim elemanlarının süreç içindeki tutum ve davranışları, öğretmen adaylarının beklentilerini karşılamaktan anlamlı düzeyde uzaktır. Ayrıca, her bir beklenti için belirlenen standart sapmanın, karşılanma düzeyine ilişkin görüşlerdeki sapmadan daha düşük olduğu belirlenmiştir.

TABLO 4

Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretim Elemanlarından Beklentileri ve Beklentilerin Karşılama Düzeyleri Arasındaki İlişki

Değişkenler	Karşılaştırma Grubu	\bar{X}	Ss		t
Okul Deneyimi dersinin amacı ve bizden beklenenler hakkında bizleri bilgilendirmelerini	Beklenen	4.92	.28	16.523	.000
	Karşılana	4.05	1.02		
Okulda karşılaşılan çeşitli sorunları aşmada yardımcı olmalarını	Beklenen	4.80	.43	19.655	.000
	Karşılana	3.65	1.11		
Okul idaresi ile ilişkiler kurmada öncülük etmelerini	Beklenen	4.67	.57	14.909	.000
	Karşılana	3.66	1.25		
Belli aralıklarla toplantılar düzenleyerek süreç hakkında bilgilenme ve bizleri bilgilendirmelerini	Beklenen	4.55	.68	18.469	.000
	Karşılana	3.15	1.38		
Hazırlanan ödevlerin yapılışı ve doğruluğu ile ilgili açıklamalarda bulunmalarını	Beklenen	4.73	.54	17.896	.000
	Karşılana	3.45	1.34		
Okul deneyiminden daha iyi yararlanmamız için gayret göstermeye istekli olmalarını	Beklenen	4.75	.49	18.063	.000
	Karşılana	3.66	1.12		
Okul deneyiminin bizim için önemine inanmalarını ve bizi inandırmalarını	Beklenen	4.64	.56	13.529	.000
	Karşılana	3.78	1.16		
Zaman zaman toplantılar yaparak dersin gidişatı konusunda değerlendirmeler yapmasını	Beklenen	4.46	.77	18.782	.000
	Karşılana	3.02	1.35		
Kişiliğimize, düşüncelerimize, etkinliklerimize önem vermesi ve saygı duymasını	Beklenen	4.85	.42	13.972	.000
	Karşılana	4.09	1.02		
Genel Ortalama	Beklenen	4.71	.34	23.213	.000
	Karşılana	3.61	.90		

$N_{\text{beklenti}}: 406; Sd:816$

$N_{\text{karşılana}}:412$

Öğretmen adaylarının, uygulama okulu yöneticilerinden beklentileri ve beklentilerin karşılanma düzeyleri

Okul Deneyimi I dersinden en iyi şekilde yararlanabilmek için öğretmen adaylarının, uygulama okulu yöneticilerinden beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeyine ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olarak öğretmen adaylarının, uygulama okulu yöneticilerinden beklentileri \bar{X} =4.40 ile 4.82; beklentilerin karşılanma düzeyleri ise \bar{X} =2.72 ile 3.83 arasında değişmektedir. Her bir beklenti ile karşılanma düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < .05$). Uygulama okulu yöneticilerinin süreç içindeki tutum ve davranışları, öğretmen adaylarının beklentilerini karşılamaktan anlamlı düzeyde uzaktır. Ayrıca, her bir beklenti için belirlenen standart sapmanın, karşılanma düzeyine ilişkin görüşlerdeki sapmadan daha düşük olduğu görülmektedir.

TABLO 5

Öğretmen Adaylarının uygulama Okulu Yöneticilerinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanma Düzeyleri

Değişkenler	Karşılaştırma Grubu	\bar{X}	Ss	t	p
Okulun yapısı ve işleyişi hakkında bizleri bilgilendirmelerini	Beklenen	4.51	.72	13.613	.000
	Karşılanan	3.51	1.32		
Okul idaresine karşı görev ve sorumluluklarımız konusunda bizleri bilgilendirmelerini	Beklenen	4.60	.63	13.942	.000
	Karşılanan	3.63	1.24		
Teneffüslerde dinlenebilecekleri bir ortamın ayarlanmasını	Beklenen	4.66	.57	11.880	.000
	Karşılanan	3.83	1.28		
Okul idaresinin sorumlulukları ve zorlukları hakkında bizleri bilgilendirmelerini	Beklenen	4.40	.77	13.331	.000
	Karşılanan	3.46	1.19		
Sorunlarımızı çözmede bize yardımcı olmaya istekli olmalarını	Beklenen	4.66	.60	18.304	.000
	Karşılanan	3.44	1.20		

Tablo devamı

Sorumluluk bilinci içerisinde olmalarını	Beklenen	4.74	.49	15.107	.000
	Karşılanan	3.83	1.11		
Güler yüzlü ve hoşgörülü, bizlerle ilişki kurmaya istekli olmalarını	Beklenen	4.82	.45	16.324	.000
	Karşılanan	3.79	1.20		
Gözlem ödevlerini hazırlamada bize yardımcı olmalarını	Beklenen	4.50	.78	23.038	.000
	Karşılanan	2.72	1.34		
Öğrenci, öğretmen ve idarecilerle rahat ilişkiler kurmanız için gerekli düzenlemeleri yapmalarını	Beklenen	4.70	.56	17.599	.000
	Karşılanan	3.50	1.26		
Genel Ortalama	Beklenen	4.62	.38	21.882	.000
	Karşılanan	3.52	.94		

$N_{\text{beklenti}}: 406; Sd:816$

$N_{\text{karşılanan}}:412$

Öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi I dersinde işbirliği yapması gereken kişilere göre beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeylerinin genel karşılaştırılması

Öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi I dersi süreci ile ilgili olarak işbirliği içerisinde olması gereken kişilerden beklentileri ile beklentilerinin karşılanma düzeylerinin genel karşılaştırılmasını içeren bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

TABLO 6

Öğretmen Adaylarının İşbirliği İçerisinde Olması Gereken Kişilere Göre Beklentileri ile Beklentilerinin Karşılanma Düzeylerine İlişkin Genel Karşılaştırma

Genel Karşılaştırma	Uygulama Öğretmeni		Uygulama Okulu Öğrencisi		Öğretmen Adayları		Uygulama Öğretim Elemanı		Uygulama Okulu Yöneticisi	
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Beklenti Düzeyi	4.61	.37	4.41	.49	4.55	.56	4.71	.34	4.62	.38
Karşılanma Düzeyi	3.38	.78	3.66	.75	4.02	.69	3.61	.90	3.52	.94
t	28.883		16.900		11.878		23.213		21.882	
p	.000		.000		.000		.000		.000	

N_{beklenti} : 406; Sd :816

$N_{\text{karşılanan}}$:412

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersi süreci ile ilgili olarak işbirliği yapması gereken kişilerden beklenti ve karşılanma düzeylerinin tamamı arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < .05$). İlgili kişilerin süreç içindeki tutum ve davranışları, öğretmen adaylarının beklentilerini karşılamaktan anlamlı düzeyde uzaktır. Öğretmen adayları ders süreci ile ilgili olarak en yüksek uygulama öğretim elemanlarından ($\bar{X} = 4.71$); en düşük ise, uygulama okulu öğrencilerinden ($\bar{X} = 4.41$) beklenti içerisindedirler. Buna karşılık öğretmen adaylarının beklentileri en yüksek oranda kendi öğretmen adayı arkadaşları tarafından ($\bar{X} = 4.02$); en düşük düzeyde ise, uygulama okulu öğretmenleri ($\bar{X} = 3.38$) tarafından karşılanmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarının ilgili kişilere göre beklentilerindeki standart sapmaların, karşılanma düzeylerine ilişkin gözlemci görüşlerindeki standart sapmalara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının, işbirliği içerisinde olması gereken kişilere göre beklenti ve beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasındaki ilişki

Öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi I dersi sürecinde işbirliği yapması gereken kişilere göre beklentileri ve bu beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasındaki ilişkiye dair bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

TABLO 7

Öğretmen Adaylarının İşbirliği İçerisinde Olması Gereken Kişilere Göre Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanma Düzeyleri Arasındaki İlişki

		Uygulama Öğretmeni	Uygulama Okulu Öğrencisi	Öğretmen Adayları	Uygulama Öğretim Elemanı	Uygulama Okulu Yöneticisi
<i>Uygulama Öğretmeni</i>	r	-	.586	.394	.570	.571
	p	-	.000	.000	.000	.000
<i>Uygulama Okulu Öğrencisi</i>	r	.456	-	.409	.479	.525
	p	.000	-	.000	.000	.000
<i>Öğretmen Adayları</i>	r	.270	.337	-	.380	.434
	p	.000	.000	-	.000	.000
<i>Uygulama Öğretim Elemanı</i>	r	.372	.345	.362	-	.659
	p	.000	.000	.000	-	.000
<i>Uygulama Okulu Yöneticisi</i>	r	.576	.372	.236	.468	-
	p	.000	.000	.000	.000	-

$N_{\text{beklenti}}: 406$; $Sd: 816$; **r**: İlgili kişilere göre beklenti düzeyleri arasındaki ilişki

$N_{\text{karşılanan}}: 412$; **r**: İlgili kişilere göre beklentilerin karşılanma düzeyleri arasındaki ilişki

Tablo 7’de, Okul Deneyimi I dersi sürecinde işbirliği yapması gereken kişilere ilişkin öğretmen adaylarının beklentileri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p < .05$). Aynı durum, beklentilerin karşılanma düzeyleri açısından da söz konusudur ($p < .05$). Tabloda, beklentiler boyutundaki ilişkilerin, uygulama öğretmeni ile uygulama okulu yöneticilerinin arasındaki ilişki dışında tamamının, karşılanma düzeyi boyutundaki ilişkilerden daha güçlü olduğu da dikkati çekmektedir ($r > r$).

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmayla, Okul Deneyimi I dersi sürecinde işbirliği yapması gereken kişilerin görevleri ve görevlerini yerine getirme düzeyleri, öğretmen adaylarının değerlendirmeleri çerçevesinde belirlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle, Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olarak sağlanması gereken işbirliğinin niteliğine ilişkin çıkarımlarda bulunmak amaçlanmıştır. Çalışmayla ulaşılan sonuçlar ve üzerinde yapılan açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

Okul deneyimi I dersi sürecinde öğretmen adaylarının, işbirliği içerisinde olması gereken bireylerden beklentileri yüksekken; beklentilerinin karşılanma düzeyi düşüktür. Ders sürecinde işbirliği yapması gereken kişilerin davranışları, öğretmen adaylarının beklentilerini karşılamaktan anlamlı ölçüde uzaktır. Bir başka ifadeyle işbirliği, öğretmen adaylarının beklediği ölçüde sağlanamamıştır. Öğretmen adaylarının, uygulama okulu yöneticisi ($t_{(816)}=23,038$) ile öğretmenlerinden ($t_{(816)}=32,655$) beklentileri ve karşılanma düzeyi ile ilgili olarak en önemli farklılaşma, gözlem ödevlerinin hazırlanmasında yardım almaları konusunda oluşmuştur. Uygulama öğretim elemanından beklentileri ile karşılanma düzeyi arasındaki en önemli farklılaşma ise uygulama okulunda karşılaşılan sorunları aşmada yardımcı olmaları konusunda olmuştur ($t_{(816)}=19,655$). Buna göre, öğretmen adaylarının en çok hüsrana uğradıkları beklentilerinin, uygulama okulu yöneticisi ve öğretmenleri ile ilgili olarak ödevlerin hazırlanmasında yardım alma, uygulama öğretim elemanları ile ilgili olarak ise uygulama okuluna uyum sorunlarını aşma konusunda yardım alma beklentileri olduğu söylenebilir.

Beklenti düzeylerinin, karşılanma düzeylerine göre kısmen de olsa yüksek olması olağan karşılanabilir. Ancak bu farkın anlamlı düzeyde olması, ders sürecinde sağlanması gereken işbirliği ile ilgili önemli sorunların olduğunu göstermektedir. Sürecin başında Okul Deneyimi I dersinin yapısı ve içeriğiyle ilgili bilgi yetersizlikleri, bu dersle ilgili

üzerlerine düşen görev ve sorumlulukların fazlalığı, farklı ve yabancı bir ortama girecek olmaları, dersten başarılı olamama korkusu gibi nedenler, öğretmen adaylarının ilgili kişilerden beklentilerini yükseltmiş olabilir. Öğretmen adaylarının beklenti düzeylerinin yüksek olması, onların ders sürecine ilişkin yardıma açık ve muhtaç olduklarını göstermektedir.

Nitekim Gürbüzürk (2000:172) ile Gürşimşek ve arkadaşları (2000:186), öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersi ve öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgilenme ve güdülenme ihtiyaçlarının olduğunu belirtmektedir. Uslu (2001:35), bununla ilgili olarak, haftada bir saat yapılması gereken kuramsal derste, öğretmen adaylarına bilgi aktarımının yapılmasını ve etkinlik raporlarını inceleyerek onlara birebir dönüt verilmesini önermektedir. Öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi I dersinin yapısı, içeriği, kendi görev ve sorumlulukları, uymaları gereken kurallar, yapmaları gereken uygulama çalışmaları gibi konularda bilgilenme, tavsiyeler alma, rehberlik edilme, yönlendirilme, örnek olunma, duyuşsal anlamda destek olunma gibi ihtiyaçları bulunmaktadır. Sonuçta Okul Deneyimi I dersinin önemli yönlerinden biri, öğretmen adaylarına öğretmenlik mesleğini değişik yönleri ile tanıtmak ve mesleğe ilişkin olumlu bir motivasyonun oluşmasını sağlamaktır (Türnüklü ve diğerleri, 2004:22). Öğretmen adaylarının bu ihtiyaçlarının karşılanması, ders sürecinin onlar açısından verimli geçmesinin ön koşulu niteliğindedir. Buna rağmen ilgili kişiler, ders sürecinin verimli geçmesi için üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları, beklenilenin çok ötesinde karşılayabilmişlerdir.

Gözleme giden öğretmen adayı sayısının fazla olmasına karşılık; onlara yardımcı olması gereken uygulama öğretim elemanı ve öğretmeni ile uygulama okulu yöneticilerinin sayıca yetersiz olması, süreç ile ilgili görev ve sorumlulukları konusunda yeterli düzeyde bilgilenmemiş olmaları, uygulama okullarının fiziksel imkanlarının sınırlı olması, uygulama okulu öğretim elemanlarının fakültelerindeki ders yükleri ve uygulama okulu yönetici, öğretmen ve öğrencilerinin öncelikle kendi öğretim süreçleri ile ilgileniyor olmaları gibi nedenler böyle olumsuz bir durumu ortaya çıkarmış olabilir. Bu olumsuzluklar, işbirliğinin gereklerini yerine getirme konusunda ilgili kişileri, üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmekten uzaklaştırmış olabilir. Nitekim, Okul Deneyimi I dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için uygulama öğretim elemanı ve öğretmenlerine büyük sorumluluklar düştüğünü belirten Uslu (2001:35), onların görev ve sorumlulukları konusunda hizmet içi eğitim kurslarıyla bilgilendirilmelerinin önemli bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Sağlam ve Sağlam (2004:24), uygulama öğretmenlerinin, kendilerine ve uygulama öğretim elemanı sayısına göre öğretmen adayı sayısını çok

bulduklarını belirtmişlerdir. Onlara göre bir uygulama öğretmeni 2-3 öğretmen adayı ile ilgilenmelidir. Türnüklü ve arkadaşları (2004:23) da, uygulama okulu yönetici ve öğretmenlerinin kendi öğrencileri ile ilgilenmeyi öncelikli görev saydıkları, öğretmen adaylarıyla ilgilenmeyi daha geri plana attıklarını ifade etmektedir. Buyurgan (2001:37-38) da, Okul Deneyimi I dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için uygulama okullarına gönderilen öğretmen adayı sayısının dengeli dağıtılmasını ve uygulama öğretim elemanı sayısının artırılmasını önermiştir.

İşbirliği içerisinde olması gereken her bireyin üzerine düşen sorumluluğu yeterince yerine getirmeyişi önemli bir sorun olmakla birlikte öğretmen adaylarının kendi arkadaşlarını bu konuda yetersiz görmeleri ayrıca belirtilmesi gereken bir yöndür. Aynı sorumluluk ve zorluklarla karşı karşıya olan öğretmen adaylarının kendilerinin bile bu konuda birbirleriyle yardımlaşamamaları ilginç bir durumdur. Bu durum, süreç içerisinde nasıl yardımlaşmaları gerektiği konusundaki bilgi eksikliklerinden, dersin önemi ve kendi sorumlulukları hakkında yeterince bilinçlenmişlerinden, işbirliği ruhunun aralarında kurulamamış olmasından ve bireysel kaygıların ön plana çıkmasından kaynaklanabilir.

Öğretmen adaylarının beklenti düzeyleri yüksekten düşüğe doğru, uygulama öğretim elemanı ($\bar{X}=4.71$), uygulama okulu yöneticisi ($\bar{X}=4.62$), uygulama öğretmeni ($\bar{X}=4.61$), diğer öğretmen adayları ($\bar{X}=4.55$) ve uygulama okulu öğrencisi ($\bar{X}=4.41$) şeklinde sıralanmıştır. Öğretmen adaylarının en çok yardım ve destek bekledikleri kişiler uygulama öğretim elemanlarıyken en düşük beklenti içerisinde oldukları kişiler uygulama okulu öğrencileridir. Beklentilerin karşılanma düzeyi açısından bakıldığında ise sıralamanın, öğretmen adayları ($\bar{X}=4.02$), uygulama okulu öğrencileri ($\bar{X}=3.66$), uygulama öğretim elemanı ($\bar{X}=3.61$), uygulama okulu yöneticileri ($\bar{X}=3.52$) ve uygulama öğretmenleri ($\bar{X}=3.38$) şeklinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre öğretmen adaylarının beklentileri diğerlerine göre daha yüksek düzeyde kendi arkadaşları tarafından, en düşük düzeyde ise uygulama öğretmenleri tarafından karşılanmıştır.

Öğretmen adaylarının en çok uygulama öğretim elemanlarından yardım beklemeleri doğaldır. Bu durum, uygulama öğretim elemanlarının, öğretmen adayları üzerinde en çok söz sahibi olan, ders ile ilgili ilk iletişime girdikleri kişiler olmasından, uygulama okulundaki kişilere göre bireysel tanışmışlık düzeylerinin daha yüksek bulunmasından kaynaklanabilir. Nitekim fakülte-okul işbirliği kılavuzu, uygulama öğretim elemanı görev ve yetkilerini bu şekilde tanımlamıştır (YÖK/Dünya Bankası, 1998:9). Buna karşılık en düşük yardım beklentilerinin uygulama okulu öğrencilerinden ve

daha sonra da kendi arkadaşlarından olması, bu iki kesimin süreç içerisinde yetki yönüyle en edilgen konumda olan kişiler olmasından kaynaklanabilir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir: Öğretmen adaylarının beklentilerinin karşılanma düzeyi ile ilgili olarak, diğer öğretmen aday arkadaşları ve uygulama okulu öğrencilerinin, diğerlerine göre daha yüksek bir değer alması nasıl açıklanabilir? Bu durum, daha önce de belirtildiği gibi onlardan beklentilerin düşük olması, özellikle öğretmen adaylarının aynı sorunlarla karşı karşıya olmaları, bu nedenle birbirlerine destek olma oranının yüksek olması, birlikte daha uzun süre bulunmalarından kaynaklanabilir. Ayrıca öğretmen adaylarının, farklı ortamlarda kendi aralarında Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olumlu anlamda etkileşime girmeleri de böyle bir sonucu doğurmuş olabilir. Nitekim Buyurgan (2001:37) yapmış olduğu çalışmada, Okul Deneyimi I ders süreci ile birlikte öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tanımaları ve kendilerini sorgulayabilmeleri yönünde gelişmelerin olduğunu belirlemiştir. Başta uygulama öğretmenleri olmak üzere, diğer kişilerden beklentilerinin daha düşük düzeyde karşılanması ise, sorumlulukları altındaki öğretmen aday sayısının fazla olması, okulların fiziksel ve sosyal imkanlarının kısıtlılığı, bu dersle ilgili görev ve sorumlulukları konusunda yeterince bilgilenemeyişleri, kendi okullarındaki öğrencilerle ilgilenmeyi daha öncelikli görev kabul edişlerinden kaynaklanabilir. Daha önce de belirtildiği gibi Uslu (2001:35), Buyurgan (2001:38); Türnüklü ve arkadaşları (2004:23), Sağlam ve Sağlam (2004:24), Dönmez (2001:22), eğitim fakülteleri ve uygulama okullarındaki alt yapı eksikleri ve imkan sınırlıklarının Okul Deneyimi I dersinin verimliliğine zarar verdiğini belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları, süreç hakkında bilgilenme ve etkinlikleri hazırlama konusunda yardım almanın yanında, motive olma, kişiliklerine saygı duyulması, cesaretlendirilme gibi bir takım duyuşsal beklentiler içerisindedirler. Bu beklentileri de önemli ölçüde karşılanamamıştır. Öğretmen adaylarının ve dersin duyuşsal boyutunun ihmal edildiği söylenebilir. Bu durum, öğretmenlik mesleği hakkında öğretmen adaylarının bazı yanlış tutumlara sahip olmalarına neden olabilir.

Ayrıca, öğretmen adaylarının beklenenilen ölçüde karşılanamayan beklentileri arasında, fiziksel olarak okul içerisinde bazı düzenlemelerin yapılması ile ilgilidir. Özellikle kendi arkadaşları ile birlikte olabilecekleri, belki de gözlemleri üzerinde tartışabilecekleri, dinlenebilecekleri mekanlar beklenenilen ölçüde karşılanamamıştır. Bu durum, öğretmen adaylarının ortama uyum sağlayamama, mesleğe ve ortama ısınamama, rahatsız olma, korku ve kaygı geliştirme gibi bazı olumsuzlukları beraberinde getirebilir.

Öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I dersi ile ilgili olan kişilere göre beklentileri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır. Buna göre öğretmen adaylarının ilgili kişilere göre beklentileri birbirini pozitif yönde etkilemektedir. Öğretmen adaylarının, ilgili herhangi bir kişiden beklenti düzeyinin yükselmesi durumunda, diğer ilgili kişilerden de beklenti düzeyi yükselmektedir. Aynı şekilde herhangi bir ilgili kişiden beklenti düzeyi düşmesi durumunda diğerlerinden beklenti düzeyinde de düşme görülecektir. Beklenti düzeyleri arasındaki ilişkinin aynısı, beklentilerin karşılanma düzeyleri arasında da belirlenmiştir. Okul Deneyimi I ders süreci ile herhangi bir ilgili kişinin öğretmen adayı beklentilerine cevap verme düzeyinin yükselmesi ya da düşmesi durumunda, diğer ilgili kişilerin de beklentilere cevap verme düzeyleri yükselmekte ya da düşmektedir.

Hem beklenti hem de karşılanma düzeylerine dönük görülen bu ilişki, Okul Deneyimi I ders süreci ile ilgili kişilerin tutum ve davranışlarının birbiriyle pozitif yönde ve güçlü bir etkileşim içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu durum, Sağlam ve Sağlam (2004), Türnüklü ve arkadaşları (2004), Tuzcu (2002), Dönmez (2001), Gürbüztürk (2000), Tutku (2000) ve Gürşimşek ve arkadaşları (2000)'nın çalışmalarında belirttikleri gibi, Okul Deneyimi I dersinin, gerçek anlamda işbirliğini gerektiren bir süreç olduğunun delili olarak değerlendirilebilir. Süreç içerisinde herhangi bir ilgili kişinin görev ve sorumluluklarını yerine getirme ve bunun için çaba harcama düzeyinin, diğer ilgili kişilerin aynı yönde tutum ve davranışları sergilemeye yöneltmesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ayrıca, beklentilerdeki ilişkiler, beklentilerin karşılanma düzeylerindeki ilişkilere göre daha güçlüdür ($r > r$). Beklentilerin, beklentilerin karşılanma düzeyine göre daha soyut bir nitelik taşıması ve öğretmen adaylarının zihninde oluşan bir yapıdan (hayalden) oluşması böyle bir sonucu doğurmuş olabilir. Çünkü Okul Deneyimi I dersinin başında, öğretmen adaylarının hepsinin, yaklaşık aynı bilgi ve deneyim eksikleri bulunmaktadır. Ders sürecine benzer niteliklerle başlamaktadırlar. Bu eksiklikler onları korku ve kaygıya yönelttiği için öğretmen adayları, her kesimden yüksek ve benzer beklentilerle ders sürecine girmektedirler. Buna karşılık süreç boyunca elde ettikleri bilgi ve deneyim artışı; uygulama okullarının, öğretim elemanı, yönetici, öğretmen ve öğrencilerin farklı niteliklere sahip olması; somut yaşantılara bağlı olarak daha gerçekçi değerlendirmeler yapmaları gibi nedenler, öğretmen adaylarının da farklı değerlendirmeler yapmalarını beraberinde getirmektedir. Buna bağlı olarak beklentilerdeki sıkı ilişki, beklentilerin karşılanma düzeyleri arasında kısmen zayıflamış olabilir. Bu durum, ders sürecinin başında yapılan bilgilendirmelerin, uygulamalardaki

gerçekleri yansıtmadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Nitekim Türnüklü ve diğerleri (2004:23), öğretmen adaylarının uygulama okulunda karşılaştıkları gerçeklerin daha önce hiç duymadıkları durumlar olması nedeniyle sorunlar yaşandığını belirtmektedir.

Çalışma sonunda görülen ilginç durumlardan biri de, öğretmen adaylarının Okul Deneyimi I ders süreci ile ilgili beklenti ve karşılanma düzeylerine ilişkin görüşlerindeki standart sapmaların durumudur. Beklentilere dönük öğretmen adayı görüşlerindeki standart sapmaların tamamı, karşılanma düzeyine ilişkin standart sapmalara göre daha düşüktür. 3. sonuç maddesinde ortaya konulan nedenler, böyle bir sonucu doğurmuş olabilir. Benzer özelliklere sahip olarak kendileri açısından soyut olan bir sürece başlayan öğretmen adaylarının, benzer beklentileri nedeniyle görüşleri birbirine paralel bir nitelik göstermiş, düşünceler homojen bir yapı arz etmiştir. Bu durum; okul ortamlarının niteliği ve süreçte karşılaşılabilecek sorunlar, görev ve sorumluluklar gibi konularda öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi I ders sürecinin başında yeterince ve gerçekçi olarak bilgilendirilmeyişlerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Çünkü gerçekçi değerlendirmeler yapmanın ön koşulu, gerçekçi bilgilenmektir.

Buna karşılık uygulama öğretim elemanı ve öğretmeni, uygulama okulu yöneticisi ve öğrencilerinin davranış farklılıkları, uygulama okullarındaki imkan farklılıkları, uygulama okullarında farklı ve somut gerçeklerle karşılaşmış olması, öğretmen adaylarının, süreç sonunda ilgili kişilerin tutum ve davranışları ile ilgili olarak çok daha farklı değerlendirmeler yapmalarını beraberinde getirmiş olabilir. Bu farklı değerlendirmeler de onların standart sapmalarının yükselmesi sonucunu doğurmuş olabilir.

Tüm bunların dışında, öğretmen adaylarının, anket formunda yer alan “Anket formunda yer almayan ama Okul Deneyimi I dersi sürecinden beklediğiniz/beklediğiniz halde karşılanmadığını düşündüğünüz beklentilerinizi ve olası nedenleri ile birlikte yazınız” sorusuna verdikleri cevaplar çerçevesinde;

1. Uygulama öğretim elemanlarıyla, etkinlik raporlarını hazırlama kuralları, eksik ve yanlışları ile ilgili değerlendirmelerini almak üzere yeterince görüşemediklerini belirtmişlerdir. Buna neden olarak da öğretim elemanlarını odalarında çoğu zaman bulamadıklarını ya da genellikle odalarının kalabalık olması nedeniyle görüşemediklerini ifade etmişlerdir.
2. Uygulama öğretmenlerinin, derslerinin olmadığı saatlerde okullarında bulunmadıklarını, teneffüslerde ise dinlenmek

istediklerinden dolayı yardımcı olmaya istekli davranmadıklarını belirtmişlerdir.

3. Uygulama okulu yöneticilerinin, işlerinin yoğunluğu nedeniyle birebir görüşemediklerini, yalnızca grup başkanları aracılığıyla ilişki kurabildiklerini ve genel olarak onların da yardım etmede isteksiz davrandıklarını, okullarındaki imkansızlıkları ve işlerinin yoğunluğunu ileri sürdüklerini belirtmişlerdir.
4. Okulun araç-gereç yetersizliği (kamera gibi) ve sınıfların kalabalıklığı, uygulama öğretim elemanı ve öğretmenlerinin bilgi yetersizlikleri nedeniyle, yapmaları gereken bazı etkinlikleri (mikroöğretim gibi) yapamadıklarını belirtmişlerdir.

Açık uçlu soru ile ilgili olarak bazı öğrencilerin açıklamalarından yola çıkılarak elde edilen bu sonuçlar, yukarıda verilen sonuçların yorum ve tartışılmasında kullanıldığından tekrar tartışılmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

Öneriler

Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar ve yapılan yorumlar ışığında, Okul Deneyimi I dersinin verimli olması için ilgili kurumlar ve kişiler arasında sağlanması gereken işbirliğinin daha işlevsel hale gelmesine dönük olarak şunlar önerilebilir:

1. Okul Deneyimi I dersinin merkezinde öğretmen adayları yer almaktadır. Dersin hedeflerine ulaşabilmesi için onların derse ilişkin algıları, ihtiyaç ve beklentileri, sürecin biçimlenmesinde temel belirleyici olarak dikkate alınmalıdır. Öğretmen adaylarının ihtiyaç ve beklentileri özellikle uygulama öğretim elemanı, uygulama okulu yöneticisi ve öğretmenleri tarafından bilinmeli; süreç içerisindeki tutum ve davranışları bu bilgiler ışığında şekillendirilmelidir. Bu amaçla, süreç boyunca bu kişiler, öğretmen adayları ile görüşmeler yaparak onların süreç hakkındaki değerlendirmelerini almalıdırlar. Böylelikle de onların beklentilerinin karşılanma düzeyi yükseltilmeye çalışılmalıdır.

2. Öğretmen adaylarının, süreç başında en yüksek beklenti içerisinde oldukları kişiler uygulama öğretim elemanlarıdır. Bu nedenle özellikle uygulama öğretim elemanları süreç hakkında onları bilgilendirme, uygulama okuluna uyum sağlamalarını kolaylaştırma, süreç boyunca değerlendirme toplantıları yapma ve onlara dönütler vermeye daha çok zaman ayırmalıdırlar.

3. Uygulama okulu yönetici ve öğretmenleri öğretmen adaylarına, özellikle etkinlikleri yapma ve raporlaştırmada gerekli kolaylıkları sağlamaya ve yardımcı olmaya daha çok özen göstermelidirler. Ders süreci, öğretmen adaylarının tek yönlü olarak izledikleri ve kendi sınırlı bilgileri çerçevesinde notlar aldıkları bir yapıdan kurtarılmalıdır.

4. Öğretmen adayları, Okul Deneyimi I dersi hakkında bilgilendirilmenin dışında motive edilmeli, dersin önemine inandırılmalı, cesaretlendirilmeli, güven aşılanmalı, korku ve kaygılardan uzaklaştırılmalıdır. Ayrıca, özellikle uygulama öğretim elemanı ile uygulama okulu yönetici ve öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının kişiliklerine saygı duymaları, bir meslektaşlarıymış gibi davranmaları, yardım etmede istekli davranmaları ve bunu onlara hissettirmeleri önemlidir. Bu çerçevede Okul Deneyimi I ders sürecinin duyuşsal yönü de dikkate alınmalı, öğretmen adaylarına bilişsel desteğin yanı sıra duyuşsal bir destek ağı da oluşturulmalıdır. Onlara karşı olan hitap şekline, ilişki biçimine bu duyuşsal destek yansıtılmalıdır.

5. Gözlem çalışmaları sınıf içi ile sınırlı kalmayıp öğretmen adaylarına, uygulama okulu yönetici ve öğretmenlerinin kendi odaları, laboratuvar, okul bahçesi gibi farklı ortamlardaki tutum ve davranışlarını gözleme imkanları verilmelidir. Öğretmen adayları, bu alanları ve orada yönetici ve öğretmenlerin davranışlarını gözlemeye teşvik edilmelidir.

6. Öğretmen adaylarının, kendi aralarında işbirliğini artırmaya dönük önlemler alınmalıdır. Buna dönük olarak uygulama okullarında gözlemcilerin bir araya gelip değerlendirmeler yapabilecekleri fiziksel bir ortam ayarlanması, onlardan, işbirliği içinde hazırlayacakları haftalık grup raporlarının istenmesi yararlı olabilir.

7. Okul deneyimi I dersine ve işbirliği içinde olması gereken kişilere bir bütün olarak bakılmalıdır. Her birey kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmalı; tutum ve davranışlarının diğer ilgili kişilerin tutum ve davranışlarını da aynı yönde ve güçlü biçimde etkilediğinin bilincinde olmalıdır.

8. Okul Deneyimi I dersi sonunda, bu süreçte işbirliği yapması gereken kişilerin birbirlerini değerlendirerek bir rapor hazırlaması ve bu raporu fakülte ve uygulama okulu koordinatörlüğüne teslim etmeleri, gelecekteki uygulamaların niteliğinin artmasına önemli katkılar sağlayabilir.

An Assessment of The Cooperation Process in ‘School Experience I’ Course in Teacher Training

Rüştü YEŞİL

Nihat ÇALIŞKAN

Kırşehir Faculty of Education, Gazi University

This study focuses on an assessment of cooperation process in School Experience I course by students enrolled in pre-service teacher training programs. It is most often argued that students come to pre-service teacher training with high expectations, enthusiasm and ambitions but usually disappointed during the first year of study because of unmet expectations. For this very practical reason, this study attempts to describe students’ level of satisfaction with one of the most crucial element of pre-service teacher training, their first experience in school and classroom context as a prospective teacher.

Study group consisted of 448 pre-service teacher training students enrolled in Kırşehir Education Faculty. A questionnaire was developed by researchers to collect data. Initially, 45 students were asked to respond to an open ended question. Written responses from this initial stage were categorized and likert-scaled items were produced based on these responses. These items were pre-tested on a random sample of 90 students. The questionnaire in its final form included 39 structured and one open ended question. Data were collected at two points; at the beginning of School Experience I course and at the end of course to describe students expectations and satisfaction of expectations.

Findings indicated that students’ expectations from school administrators, teachers, faculty members, classmates and students in visited school were significantly higher ($p \leq .000$) than satisfaction of their expectations. Students had quite high expectations from all related parties involved in the process, on a five-point likert scale means ranging from 4.41 to 4.71, but there were significant gaps between expectations and satisfaction of expectations.

Key Words: *School Experience, pre-service teacher education.*

Educational Administration: Theory and Practice
Spring 2006, Issue 46, pp.277-310
Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi
Bahar 2006, Sayı 46, ss; 277-310

Summary

Pre-service teacher training system was restructured in 1998, within the scope of National Education Development Project (NEDP), funded by a loan agreement between World Bank and Turkish Republic. World Bank and Turkish Higher Education Council (YOK) focused on increasing relevance of pre-service teacher training to classroom practices and every day school life (YOK, 1998). Therefore, scope and nature of student school experience course in pre-service education was reorganized to initiate familiarity with teaching profession and school atmosphere in the second term of the study, starting with “School Experience I” course. School Experience I is designed to provide students with an understanding of teaching profession, school and classroom context to improve students’ ability to relate their studies during the pre-service teacher training to actual school practices (YOK/World Bank, 1998; Gürbüzürk, 2000). Restructured pre-service teacher training program also offers a mandatory two-term “School Experience II” course during 7th and 8th terms. School Experience II provides students with teaching experiences in the classroom under the supervision of an experienced teacher and a faculty member from their teacher training institution.

Objectives of School Experience I course are defined as to provide students with an understanding and experience related to (a) school management, organizational structure and daily routines, (b) teaching as a profession, (c) teacher resources in schools, and (d) teaching-learning activities as well as social and extra-curricular activities in schools through observation and guidance by expert teachers and faculty members in systematic manner (YOK/World Bank, 1998). Experiences of students in schools should lead to establishing better links between learning experiences of pre-service teacher training in education faculties and actual practices and realities of school and classroom settings. An effective implementation of School Experience I course requires a well structured cooperation among related parties such as faculties of education, school administration, teachers and local educational authorities (Çakmak, 2000; Uslu, 2001; Tuzcu, 2002; Dönmez, 2001). Faculties of education and local educational authorities must deal effectively with overall planning and coordination of implementation process. The key concept of School Experience I course is cooperation, suggesting an orchestrated work among teachers, faculty members and students. Quality of students’ experiences, to a large extent, depends on quality and nature of this cooperation.

Therefore, this study focuses on an assessment of cooperation process in School Experience I course by students enrolled in pre-service teacher training programs. It is most often argued that students come to pre-service teacher training with high expectations, enthusiasm and ambitions but usually disappointed during the first year of study because of unmet expectations. For this very practical reason, this study attempts to describe students' level of satisfaction with one of the most crucial elements of pre-service teacher training, their first experience in school and classroom context as a prospective teacher.

Method

This study was designed to assess students' expectations and fulfillment of these expectations in School Experience I course from school administrators, teachers, faculty members, classmates and students in visited school regarding nature of cooperation among these parties. Study group consisted of 448 pre-service teacher training students enrolled in Kırşehir Education Faculty.

A self-administered questionnaire was designed by researchers to collect data. Initially, 45 students were asked to respond to an open-ended question regarding students' expectations from school administrators, teachers, faculty members and other students. Written responses from this initial stage were categorized and Likert-scaled items were produced based on these responses. These items were pre-tested on a random sample of 90 students. The questionnaire in its final form included 39 structured and one open-ended question.

The questionnaire was administered to 448 students at the beginning of the School Experience I course to collect data about students' expectations from school administrators, teachers, faculty members, classmates and students in visited school. In order to determine the satisfaction level of students' expectations, the questionnaire was reworded and administered to students at the end of the School Experience I course.

Data were tabulated to describe students' expectations and satisfaction level of expectations by using mean and standard deviation scores, and mean expectation scores and satisfaction level of expectation scores were compared by using t-test.

Findings

Item by item analysis of data showed that students' expectations school administrators, teachers, faculty members, classmates and students in visited school were significantly higher ($p \leq .000$) than satisfaction of their expectations. Summary findings presented in Table 1 indicate that student had quite high expectations from all related parties involved in the process, on a five-point likert scale means ranging from 4.41 to 4.71. However, findings also show significant gaps between expectations and satisfaction of expectations.

TABLE 1

Students' Expectation and Satisfaction of Expectation From Parties of Cooperation in Implementation of School Experience I Course

<i>Students' expectations and satisfaction of expectation from;</i>	Expectation (n = 406)		Satisfaction of Expectation (n = 412)		<i>t</i>	<i>p</i>
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
<i>Experienced teacher</i>	4.61	.37	3.38	.78	28.883	.000
<i>Guiding faculty member</i>	4.71	.34	3.61	.90	23.213	.000
<i>School administrator</i>	4.62	.38	3.52	.94	21.882	.000
<i>Classmates</i>	4.55	.56	4.02	.69	11.878	.000
<i>Students in visited school</i>	4.41	.49	3.66	.75	16.900	.000

Students expected experienced teachers to cooperate with them as a democratic leader in observations and activities to facilitate a school experience conducive to build a positive attitude towards teaching profession by providing students with information on professional problems, organization and reporting of observations and activities, relationship with students and school management. Furthermore, students expected to build a professional learning relationship with experienced teacher based on mutual respect and understanding. However, findings indicate that the highest mean difference between expectation and satisfaction of expectation is observed in students assessment of cooperation with experienced teachers (mean difference = 1.23).

Students' satisfaction of expectations also significantly differed from expectations by a mean difference of 1.1, in terms of their expectations from the guiding faculty member and school administrator. Students expectations from the guiding faculty member were related providing information about

the school experience process, facilitating the process through meetings and informative feedback, facilitating relationships with school administration and helping students to overcome practical problems. School administrators were expected to provide information on operational aspects of schools, to facilitate better conditions for the experience and to show tolerance and understanding.

Difference between expectation and satisfaction of expectations from classmates and students in visited schools were significant but relatively lower, compared to differences for other related parties. Students expected their classmates to cooperate with each other in preparing activities and observations, discussing experiences and practical issues. Expectations and satisfaction of expectations differed by .53 mean difference compared to .75 mean difference for students in visited schools.

Conclusion

Significant gaps between expectations and satisfaction of expectation may be interpreted either as students may have developed unrealistic expectations, or related parties have failed to cooperate with students and each other to facilitate a better experience to satisfy students' expectations. The second interpretation is more likely to be supported by findings as expectations from teachers, faculty members and school administrators were less satisfied compared to other groups. Because, teachers, faculty members and school administrators have primary responsibilities of facilitating and ensuring an effective implementation of School Experience I course. Furthermore, cooperation of classmates and students in visited schools may be facilitated by what teachers, administrators and faculty members do or do not do. Unmet expectations may create a sense of disappointment with pre-service teacher training experience may lead to negative attitudes towards teaching profession.

“School and Education Faculty Cooperation” handbook describes policies, procedures, and roles and responsibilities of students, teachers, administrators and faculty members in implementing School Experience I course (YOK / World Bank, 1998). Study findings suggest that students are not provided with information and guidance at a level to meet their expectations from teachers, administrators and faculty members. It is important to note that students' expectations were consistent with policies and procedures described by “School and Education Faculty Cooperation” handbook. Students' expectations seem to be much more homogenous than satisfaction of expectations, as indicated by larger standard deviation scores

for satisfaction of expectations. Although a more precise explanation of increase in standard deviation scores require further investigation, it may be due to variations by school conditions, attitudes and behaviors of teachers, faculty members and administrators. Nevertheless, increased variation in satisfaction of expectations, from 1.5 to 7.0 times larger variation compared to variation in expectations, implies variations in implementation either in terms of school settings or behaviors of implementing parties. Therefore, some of students taking School Experience I course may have not been going through an experience conducive to initiating essential positive attitudes and behaviors for teaching as a profession.

Analysis of student responses to open-ended question provided further evidence to support these conclusions. Students reported that they did not receive effective and timely guidance and feedback on observations and activities due to lack of arrangements for faculty-student meetings, despite the fact that one our/per week was suppose to be allocated for faculty-student discussions and meetings. Students also noted that this problem may have been due to over loaded work schedule of faculty members. Students were not able to reach experienced teachers outside the classroom to receive information and feedback on observations and expectations.

Kaynaklar/References

- Akyüz, Y. (1997). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: Türk Kültür Koleji Yayınları.
- Aykaç, N. (2004). Türkiye’de ve bazı ülkelerde öğretmen yetiştirme uygulamaları (Türkiye, İsviçre, Almanya, ABD ve Japonya örneği). *Çağdaş eğitim*. 308, 34-43.
- Buyurgan, S. (2001). “Okul deneyimi I dersi ile ilgili izlenimler. *Çağdaş Eğitim*. 274, 32-38.
- Çakmak, M. (2000). Aday öğretmenler ve deneyimli öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecindeki yaklaşımları konusunda yapılan araştırmalar üzerine bir inceleme. *II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu (10-12 Mayıs 2000)*. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Dönmez, B. (2001). Öğretmen yetiştirmede kurumlar arası eşgüdüm sorunları ve eğitim fakültelerinin durumu. *Çağdaş eğitim*. 276, 16-22.
- Gürbüzürk, O. (2000). Eğitim fakülteleri programlarında yer alan okul deneyimi I çalışmalarının değerlendirilmesi. *II. ulusal öğretmen yetiştirme*

Rüştü Yeşil – Nihat Çalışkan

sempozyumu (10-12 Mayıs 2000). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 168-173.

Gürşimşek, I., G. Durukafa, D. Günay, A. Kocabaş, N. Kavcar, S. Boyacı. (2000). DEÜ Buca eğitim fakültesi uygulama okulları işbirliği programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: izleme çalışması. *II. ulusal öğretmen yetiştirme sempozyumu (10-12 Mayıs 2000)*. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 179-187.

Kıncal, R.Y. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Erzurum: AÜ Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi.

Kırşehir Eğitim Fakültesi. (2001). *Öğrenci klavuzu*. Kırşehir: GÜ Kırşehir Eğitim Fak.

MEB. (2002) *Öğretmen yeterlikleri*. Anlara: MEB Yayınevi (Yayın No:3749).

Sağlam, A.Ç. ve M. Sağlam. (2004). Öğretmenlik uygulaması ve okul deneyimi derslerinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Çağdaş eğitim*. 305, 18-25.

Tutkun, Ö.F. (2000). Yeniden yapılanma sürecinde fakülte-uygulama okulu işbirliği ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. *II. ulusal öğretmen yetiştirme sempozyumu (10-12 Mayıs 2000)*. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 174-178.

Tuzcu, S. (2002). Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme sistemi. *Çağdaş eğitim*. 290,21-28.

Türnüklü, E.B., H. Köroğlu, A. Ceylan ve G. Yavuz. (2004). Yeniden yapılanma çerçevesinde öğretmen adaylarının eğitim programında yer alan okul deneyimi dersi üzerine bir çalışma. *Çağdaş eğitim*. 309, 15-23.

Uslu, Z. (2001). Okul deneyimi derslerinin öğretmen adaylarına etkileri. *Çağdaş eğitim*, 282, 29-36.

YÖK. (1998). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*, Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı.

YÖK/Dünya Bankası. (1998) *Fakülte okul işbirliği*. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.

İleşim/Address:

Rüştü Yeşil-Nihat Çalışkan

Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi-KIRŞEHİR

e-posta: rustu@gazi.edu.tr